

nas vratila na neobičan način i u zaista neobičnim istorijskim okolnostima. Da je, primera radi, na vreme i s naučno valjanim razlozima odgovoreno na pitanje šta jedan N. Velimirović duguje ruskim slovenofilima, ili šta D. Ljotić duguje Š. Morasu – ovo se čini tek u novije vreme – recepcija konzervativne misli bi tekla normalnijim tokom. Danas je ta recepcija u ključu ideološke potrebe za nekom "nacionalnom ideologijom". Primera za to ima na pretek. Negde pred sam kraj rata M. Hajdeger je govorio o nemačkom narodu kao "metafizičkom narodu", ali malo ko smatra da je to ono najbitnije u delu poznatog Nemca. Kod nas pak govore o srpskom narodu koji navodno na sve gleda "s metafizičkih pozicija" i to se ističe kao misao. Malo se gleda na to kao na čistu ideološku sintagmu – malo ko pravi razliku između čoveka Hajdegera koji je do kraja sledio Hitlerovu politiku i Hajdegera kao mislioca. Događa se da se metafora uzima kao misao ili da se misao izvodi iz slobodne pesničke metafore. Intelktualna elita nema duhovne hrabrosti da prihvati normalnu recepciju misli pa ni recepcija konzervativne misli.

Druga je okolnost još važnija i iz nje se može izvesti pomenuta intelektualna nemoć elite.

Živimo u poratno vreme i u vreme rušenja imperijalnih koncepata, a to nimalo nije pogodno tle za staloženo i temeljno izučavanje.

Vreme resantimana nije naklonjeno refleksiji već obrnuto – rado se traži neka vrsta ideološke utehe. Intelektualna elita savremene Srbije je, sudeći po mnogo čemu, više je naklonjena ovom potonjem, što je u ovakvim vremenima na svoj način i razumljivo. U klišeima i stereotipima se traže opšta mesta za recept ideološke utehe umesto temeljnog proučavanja duhovnog nasleđa. U svim vremenima kada ljude pritiska utisak poraza tako i biva. To je stanje najbolje prikazao Andre Žid u jednom odlomku iz svog čuvenog *Dnevnika*. Zapis se odnosi na nemačku intelektualnu elitu i nemački narod u celini u trenutku kada je Hitlerov san o hiljadugodišnjem nemačkom Rajhu godine 1944. doživljavao slom. Tada se upravo postavljalo pitanje kako se osloboditi senke prošlosti iz minuloga rata i kako će se Nemci kao narod postaviti u odnosu na moru ratnog i poratnog doba. "Neki misle da će posle ovoga rata", kaže A. Žid, "Nemačka odustati od ambicija koje su je dovele do jedne ovakve katastrofe. Sigurno je mnogo verovatnije da će Nemci razmišljati ne o svom porazu već o čitavom nizu pobeda koje su ih bile dovele tako blizu konačnoga uspeha". Na svoj način ovo zapažanje važi i za srpsku intelektualnu elitu koja se ideološki hrani nasleđem nacionalne misli konzervativnoga usmerenja koje koristi po ideološkom ključu s ciljem stvaranja nekakve "nacionalne ideologije". Ideologija i jasna kritička refleksija ipak iako katkad stoje blizu, nisu nikako isto. Jedno je ekleziološka misao N. Velimirovića, a nešto sasvim drugo njegova ideologija.

Srpska konzervativna misao u tom smislu čeka novo čitanje i kao misao i kao ideologija.

Prikazivanje i tumačenje jednog toka nacionalne misli može biti apologija ili potiskivanje u zaborav onog što je nesumnjivo deo baštine, ali ni jedno ni drugo nisu znak boljeg odnosa prema toj baštini, kao što i izbor tekstova može biti antologija koja baštinu prezentira ili opredeljivanje po duhovnoj srodnosti.

Ni jedno ni drugo ne nudi dovoljno motiva za nove i drugačije pristupe koji su nesumnjivo nužni.